

ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Бул. краља Александра 67, Београд

Београд, 13. мај 2022. године

За: проф. др Ивану Крстић, управницу Института за правне и друштвене науке

Предмет: **Извештај Центра за правне вештине за 2021. годину**

У складу са наставним планом од 2011/2012 године студенти Правног факултета Универзитета у Београду су обавезни да током студија положе по две вештине по њиховом избору од четири понуђене у наставном плану: у зимском семестру то су: Правна клиника и Номотехника и писање правних аката, у летњем семестру то су: Студија случаја и симулација суђења и Правна информатика. Измењама наставног плана из 2019. године, студентима је омогућено похађање и пете вештине - Технике тумачења права у летњем семестру. Преглед броја студената који су у претходних пет школских година оптирала за ове вештине дат је у табели доле.

БРОЈ СТУДЕНАТА НА ПРЕДМЕТИМА							
школ. 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 и 2020/2021 година							
- вештине-							
	назив вештине	Сем.	укупно 16/17	укупно 17/18	укупно 18/19	укупно 19/20	укупно 20/21
1	Правна клиника	Јес.	127	136	94	138	379
2	Номотехника и писање правних аката (алт.писање правних аката)	Јес.	934	893	868	869	551
3	Студија случаја и симулација суђења	Про.	502	597	634	608	684
4	Правна информатика	Про.	345	315	281	253	119
5	Технике тумачења права	Про.	-	-	-	8	19

Иако је рад на вештинама замишљен као активност резервисана за студенте четврте године студија, због система "откључавања година", и студентима који нису положили све испите с треће године омогућено је да учествују у настави на овим вештинама. У том смислу је и број студената који похађају вештине значајно већи од броја студената на другим (обавезним) предметима четврте године. Ова околност изазивала је бројне проблеме у раду: рад у великим групама, непримерен за рад на правним вештинама, као и несразмерно мали број наставника и сарадника ангажованих за рад на овим вештинама. Покушај ангажовања сарадника чији би рад био искључиво оријентисан на рад на вештинама до сада није уродио плодом.

Међутим, имајући у виду ове проблеме у извођењу наставе на правним вештинама Центар је у 2019. години покренуо неколико иницијатива које су већ дале добре резултате:

1. учињен је предлог за увођење нове вештине - Технике тумачења права, с којом се почело с радом у летњем семестру 2019/2020. године и за коју је школске 2020/21 оптирало 19 студената (дупло више него претходне школске године);
2. учињен је позив свим катедрама да предложе већи број сарадника који би се укључио у рад на вештинама - што су катедре и прихватиле, те је њихов ангажман обухваћен Наставним планом за 2019/2020. и наредне школске године;
3. именована је нова управница Правне клинике проф. др Бојана Чучковић која је предузела бројне активности ка усаглашавању рада правних клиника са важећим правним оквиром за пружање бесплатне правне помоћи у Србији, као и на обезбеђивању капацитета за обезбеђење континуираног обезбеђења наставе на овој вештини и њеном разноврсном садржају у смислу броја правних дисциплина које се на њој разматрају.
4. обезбеђена је и нова просторија за рад правних клиника - сем. 236 која је опремљена најновијом технологијом средствима с пројекта *Erasmus+ РРМА (Интердисциплинарни програм кратких циклуса у области кредирања и анализе јавних политика)* чији је координатор испред Правног факултета УБ проф. др Данило Вуковић.

Детаљне извештаје о раду на појединим вештинама који су доле изложени припремили су: проф. др Бојана Чучковић за правне клинике, проф. др Горан Дајовић за номотехнику и писање правних аката, проф. др Бојан Спаић за технике тумачења права, проф. др Мирјана Дреновак за правну информатику (и правну клинику из еколошког права) и доц. др Милена Ђорђевић за Студије случаја и симулација суђења.

1. ПРАВНА КЛИНИКА

Током 2021. године рад правних клиника организован је у летњем семестру 2020/2021. и зимском семестру 2021/2022. Свих девет правних клиника радило је успешно, упркос изазовима са којима су се суочавале због епидемиолошке ситуације. У летњем семестру школске 2020/2021. организована је Правна клиника за сузбијање трговине људима, док су у зимском семестру текуће академске године студенти пратили програме Правне клинике за кривично право, Правне клинике за облигационо право, Правне клинике за породично право, Правне клинике за питања дискриминације, Правне клинике за антикорупцију, Правне клинике за еколошко право, Правне клинике за азил и избегличко право и е-Клинике. Настава на клиникама одвијала се у складу са обавезним и препорученим епидемиолошким мерама.

У циљу отклањања проблема техничке природе који су уочени претходних година, уведене су две значајне новине.

Прва новина тиче се измена у начину објављивања конкурса и подношења пријава за правне клинике. У септембру 2021. године конкурси за све правне клинике су расписани истовремено, у обједињеном позиву. Захваљујући ангажовању колега из компјутерске лабораторије и асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника, уведено је пријављивање преко посебно дизајниране апликације. Након одабира правне клинике за коју студент жели да аплицира, програм сам учитава податке о студенту јер се студент логује преко свог е-студент налога, а потом се студенту оставља могућност да 'закачи' биографију и мотивационо писмо. Студент може да аплицира за похађање само једне од девет понуђених правних клиника. Приликом одређивања рокова за подношење пријава водило се рачуна о потреби да студент буде информисан о исходу конкурса најкасније до 30. септембра како би приликом уписа IV године студија могао да оптира за другу правну вештину у случају да не буде примљен на правну клинику. На тај начин су отклоњена два проблема која су се у пракси јављала претходних година. Први, да студент у тренутку уписа IV године студија и обавезе оптирања између понуђених правних вештина нема информацију о томе да ли је примљен на правну клинику или не, што је касније решавано одобравањем промене вештине од стране продекана за наставу. Други проблем се огледао у томе да један студент буде примљен на више правних клиника, чиме се онемогући да што већи број студената има могућност да похађа ову правну вештину.

Друга новина односи се на начин пријављивања испита из предмета правна клиника. У сарадњи с шефом Одсека за студентска питања и продеканом за наставу, студентима је омогућено да приликом пријављивања испита из правне клинике оптирају за наставника који руководи правном клиником коју је студент похађао и који је имао увид у рад студента. На тај начин је промењена досадашња доста компликована пракса која је подразумевала прикупљање информација од

руководилаца о томе који студенти су испунили све обавезе предвиђене програмом конкретне клинике, обједињавање спискова, слање тих спискова свим испитивачима и, коначно, упоређивање имена кандидата са записника на самом испиту.

1.1. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

Програм Правне клинике за кривично право је и у школској 2021/2022. остао двосеместралан. Правну клинику за кривично право похађа 27 студената. У периоду од октобра до децембра 2021. године, студенти Правне клинике за кривично право су, заједно са студентима Правне клинике за облигационо право и Правне клинике за породично право, похађали интензивну обуку из области професионалне етике судија и адвоката, технике интервјуисања и технике прикупљања информација. Обуку су држали адвокати Ана Лазаревић и Игор Пршић из Адвокатске канцеларије Лазаревић и Пршић, професорка Тамара Кликовац са Филозофског факултета Универзитета у Београду и асистент Ђорђе Марковић, секретар правних клиника. Поред ове обуке, за студенте је организована и интерактивна практична настава о темама из материје кривичног права. Овај део обуке студентима су држали адвокат Небојша Мараш и судија кривичног одељења Вишег суда у Београду др Александар Трешњев. Студенти су обучени за писање правних докумената (позив на информативни разговор и саслушање осумњиченог, кривична пријава и одлагање кривичног гоњења, наредба о спровођењу истраге, решење о одређивању притвора, жалба на решење о одређивању притвора, споразум о признању кривичног дела, оптужница и одговор на оптужницу и предлог за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења), а организовано је и неколико симулација (истрага, рочиште о потврђивању споразума о признању кривичног дела). Наставу из технике писања правних докумената као и симулације студенти ће пратити и у периоду март – мај 2022. Радам Правне клинике за кривично право координира проф. др Горан Илић, уз помоћ асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника.

1.2. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Програм правне клинике за облигационо право похађало је 23 студената, у периоду од октобра до децембра 2021. године. Клинику је успешно завршио 21 студент. Заједно са студентима Правне клинике за кривично право и Правне клинике за породично право, студенти Правне клинике за облигационо право су похађали интензивну обуку из области професионалне етике судија и адвоката, технике интервјуисања и технике прикупљања информација. Обуку су држали адвокати Ана Лазаревић и Игор Пршић из Адвокатске канцеларије Лазаревић и Пршић, професорка Тамара Кликовац са Филозофског факултета Универзитета у Београду и асистент Ђорђе Марковић, секретар правних клиника. Поред ове обуке, за студенте је организована и интерактивна практична настава о темама из материје облигационог права. Овај део обуке студентима су држали Предраг Трифуновић, судија Врховног касационог суда у пензији, Зорана Делибашић, судија Врховног касационог суда и Тања Шобат, судија

Апелационог суда. Студенти су обучени за писање правних докумената (тужба у спору из материје накнаде штете, одговор на тужбу и припремно рочиште у спору из накнаде штете, тужба у спору из материје уговорног права, одговор на тужбу из материје уговорног права), а организован је и низ симулација у трајању од укупно 8 часова (прво рочиште за главну расправу у парници за накнаду штете, пресуда првостепеног суда у парници за накнаду штете, припремно рочиште и одлуке суда на припремном рочишту у парници по тужби из материје уговорног права, рочиште за главну расправу и пресуда првостепеног суда у парници по тужби из материје уговорног права). Радом Правне клинике за кривично право координира проф. др Марко Ђурђевић, уз помоћ асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника.

1.3. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ПОРОДИЧНО ПРАВО

Програм правне клинике за породично право успешно је похађало 28 студената у периоду од октобра до децембра 2021. године. У јануарском и фебруарском испитном року 2022. године свих 28 студена успешно је положило овај испит. Заједно са студентима Правне клинике за кривично право и Правне клинике за облигационо право, студенти Правне клинике за породично право су похађали интензивну обуку из области професионалне етике судија и адвоката, технике интервјуисања и технике прикупљања информација. Обуку су држали адвокати Ана Лазаревић и Игор Пршић из Адвокатске канцеларије Лазаревић и Пршић, професорка Тамара Кликовац са Филозофског факултета Универзитета у Београду и асистент Ђорђе Марковић, секретар правних клиника. Поред ове обуке, за студенте је организована и интерактивна теоријска и практична настава о темама из материје породичног права. Студенти су обучени за писање правних докумената (тужба у спору из материје накнаде штете, одговор на тужбу и припремно рочиште у спору из накнаде штете, тужба у спору из материје уговорног права, одговор на тужбу из материје уговорног права). Наведени део обуке студентима су држали Љубица Милутиновић, судија Врховног касационог суда у пензији, Зорана Делибашић, судија Врховног касационог суда, проф. др Урош Новаковић, као и адвокати Марија Петровић и Вања Ђекић. Такође, организован је и низ симулација у трајању од укупно 8 часова (пресуда за утврђење ванбрачног очинства, примена Закона о спречавању насиља у породици, тужба за издржавање, жалба на пресуду за оспоравање очинства, ревизија против пресуде за оспоравање материнства), које су држали судија Љубица Милутиновић, проф. др Урош Новаковић и адвокатица Марија Петровић. Радом Правне клинике за породично право координира проф. др Урош Новаковић, уз помоћ асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника.

1.4. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА АНТИКОРУПЦИЈУ

Правну клинику за антикорупцију је уписало 27 студената у зимском семестру академске 2021/22. године, а успешно завршило 23. Студенти су имали наставу у два блока: теоријску и практичну. У оквиру теоријског дела, одржана су следећа предавања уторком од 15.20 до 17.00 сати:

- 12. октобар: Јован Ницић, директор Prospector DOO, Појам корупције и антикорупцијски механизми
- 19. октобар, Угљеша Звекић, UNODC експерт, Глобални и регионални трендови у корупцији и организованом криминалу
- 26. октобар, Угљеша Звекић, UNODC експерт, Конвенција УН против корупције, Глобални приступ против корупције и организованог криминала - интеграција УН конвенција
- 2. новембар, Узбуњивање и заштита узбуњивача, НВО Пиштаљка, Европски стандарди у борби против корупције, Маријана Трифуновић Стафеновић, директорка пројекта Превенција и борба против корупције
- 9. новембар, Нормативни и институционални оквир за борбу против корупције у Србији, Немања Ненадић, програмски директор Транспарентност Србија
- 16. новембар, Конфликт интереса јавних службеника, Агенција за борбу против корупције
- 23. новембар, Корупција у правним прописима, Спољашња и унутрашња процена ризика, Јован Ницић, Ана Арсенијевић, Prospector DOO
- 30. новембар, Улога тужилаштва и судова у борби против корупције, представници правосуђа

Од 2. децембра, студенти и студенткиње су започели припрему за практичан рад на Правној клиници. Подељени су у две групе и добили су задатке. 9. децембра одржан је Међународни дан борбе против корупције и тог дана је одржана радионица о ризицима у правним прописима. У наредне две недеље студенти су се припремали за симулацију суђења и за симулацију процедуре евалуације GRECO. 28. децембра одржана је завршна активност на којој су студенти учествовали у симулацији суђења и симулацији процедуре евалуације GRECO, која је одржана пред предавачима ангажованим током семестра. Студенти су на крају програма добили сертификат Правног факултета и *USAID*-а, који је подржао рад Правне клинике. Сертификате је поделио председник Вишег суда у Београду, Александар Степановић.

1.5. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ПИТАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Правна клиника за питања дискриминације организована је у јесењем семестру школске 2021/22. године. Клинику је похађало 43 студената и студенткиња, а успешно завршило 40 студената. Рад је организован онлајн и у згради Факултета, чим су услови дозвољавали рад уживо. Студентима су организована следећа предавања и радионице:

- 12. октобар - проф. др Ивана Крстић, Увод у тему, Појам и елементи дискриминације
- 19. октобар - Бранкица Јанковић, повереница за заштиту равноправности, Улога Повереника за заштиту равноправности и случајеви из праксе
- 26. октобар - проф. др Ивана Крстић, Међународни стандарди заштите од дискриминације
- 9. новембар - Ирена Гачевић, судија Апелационог суда, Грађанскоправна заштита од дискриминације
- 16. новембар - др Дамјан Татић, Положај особа са инвалидитетом
- 23. новембар - Јованка Тодоровић, Агата Ђурић, Гетен, Положај трансродних особа
- 30. новембар - Јелена Јокановић, ОЕБС, Злочини из мржње
- 7. децембар - Вања Мацановић, адвокатица, Аутономни женски центар, Дискриминација и породично насиље
- 14. децембар - Марко Милановић, извршни директор ИДЕАС, Положај миграната и деце без пратње
- 21. децембар - завршни час, евалуација курса и знања

Блок настава одржана је 2, 3. и 4. новембра на ширу тему Родна дискриминација:

- 2. новембар - проф. др Ивана Крстић, Међународни оквир заштите родне дискриминације, пракса CEDAW
- 3. новембар - др Косана Бекер, програмска директорка FemPlatz, Вишеструка дискриминација и насиље према женама
- 4. новембар - проф. др Љубинка Ковачевић, Дискриминација жена у области рада и запослења

Додатно је студентима 10. децембра организована онлајн радионица коју су водили активисти организације ИДЕАС и где се говорило о ксенофобији према мигрантима и говору мржње. Коначно, на крају курса, студентима је омогућено и да похађају *HELP* курс учење на даљину под називом Антидискриминација, који се састојао из 5 модула: 1. појам и елементи дискриминације и природа члана 14. ЕКЉП; 2. дискриминација по основу расе, боје коже, националности и етничке припадности; 3. дискриминација Рома; 4. дискриминација по основу сексуалне оријентације; и 5. дискриминација особа са инвалидитетом. Након сваког завршеног модула студенти су имали задатак да одговоре на студију случаја, или да анализирају поједина законска решења или пресуде ЕСЉП. Њих 20 се пријавило за курс, а програм је успешно завршило 15 студената, чиме су стекли сертификат Савета Европе о завршеном *HELP* курсу Антидискриминација.

1.6. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ЕКОЛОШКО ПРАВО

Правна клиника за еколошко право је почела са радом октобра 2015. год. Као и претходних година, у школској 2021/2022. год. траје два семестра. У првом семестру студенти су имали интензиван интерактивни тренинг. Проф. др Мирјана Дреновак-Ивановић је одржала предавања на теме Извори еколошког права у правном поретку Србије, Право на приступ еколошким информацијама, Укључивање јавности у доношење еколошких одлука, Посебности управног поступка у стварима од значаја за заштиту животне средине, Накнада штете у животној средини: постојећа решења и нацрт Закона о одговорности за штету у животној средини и Еколошко право Европске уније: Пракса Суда правде ЕУ. Бојана Новаковић, еколошка активисткиња, је узела учешће на предавању посвећеном укључивању јавности у доношење еколошких одлука. Данијела Синђелић, основни јавни тужилац у Обреновцу, је одржала предавање на тему Увиђај у еколошким стварима - опасан отпад. Бранислава Вучковић, заменик јавног тужиоца у Апелационом јавном тужилаштву у Новом Саду, је одржала предавање на тему Прикупљање доказа и вођење поступака у предметима са елементом заштите животне средине. Оља Јовичић, генерални секретар Стручне службе Заштитника грађана, је одржала предавање на тему Заштита права на здраву животну средину у пракси Заштитника грађана. Адвокатски приправници Предраг Џамић и Лука Ђорђевић, који су током студија похађали Правну клинику за еколошко право и завршили мастер академске студије Правног факултета - еколошкоправни модул, одржали су предавања на тему Грађанскоправна заштита права на здраву животну средину у судској пракси. Христина Војводић, правна саветница у области енергетике и заштите животне средине, која је током основних студија похађала предавања из Еколошког права, Правну клинику за еколошко право и Школу еколошког права, и Милош Кузман, правни саветник за енергетику и животну средину Нафтне индустрије Србије и студент докторских студија на Правном факултету Универзитета у Београду у области управноправних аспеката заштите животне средине, одржали су предавање на тему Заштита животне средине и енергетска

политика и право у Србији: улога органа јавне власти и појединаца у заштити ваздуха. Проф. др Милан Шкулић је одржао предавање на тему Систем еколошких деликата и врсте прекршајних санкција. Судија Синиша Важић је одржао предавање на тему Кривичноправна заштита права на здраву животну средину у судској пракси. Проф. др Бојана Чучковић је одржала предавање на тему Еколошка штета у међународном праву и заштита животне средине.

У складу са Споразумом о сарадњи Правног факултета, Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Заштитника грађана, који је потписан марта 2016. године, студенти који похађају Правну клинику за еколошко право имају прилику да обаве студентску праксу у канцеларији Повереника и Заштитника грађана. Априла 2016. године потписан је и Споразум о сарадњи са Министарством за заштиту животне средине, а октобра 2017. године Споразум о сарадњи са Прекршајним судом, којима је предвиђена могућност обављања студентске праксе. Ове године је могућност да похађа праксу добило 32 студената који ће праксу обавити у априлу и мају. У другом семестру у оквиру Правне клинике за еколошко право студенти имају прилику да решавају хипотетичке случајеве које је припремила проф. др Мирјана Дреновак-Ивановић у сарадњи са партнерским установама у којима је била предвиђена студентска пракса.

Априла 2020. године закључен је нови споразум између Правног факултет Универзитета у Београду и Програма Уједињених нација за развој (УНДП). На основу споразума, УНДП је подржао рад студената Правне клинике за еколошко право и мастер студија еколошко-правног под-модула током израде нацрта закона у области заштите животне средине. Имајући у виду поступак хармонизације права Србије са правом ЕУ у области еколошког права, и чињеницу да до краја транспозиционог периода (2021) треба усвојити више од 100 законских и подзаконских аката у овој области, као и недостатак административног капацитета Министарства заштите животне средине, пре свега правника који познају еколошко право ЕУ, студенти Правне клинике за еколошко право и мастер студија еколошко-правног под-модула у периоду мај 2020/септембар 2020. год., имали су прилику да под менторством проф. др Мирјане Дреновак-Ивановић учествују у припреми нацрта Закона о заштити животне средине, анализирају правни оквир ЕУ који уређује кружну економију и степен хармонизованости нашег права, анализирају праксу Заштитника грађана у области заштите животне средине и припреме извештаје о утицају Европског зеленог споразума на развој еколошког права Србије. У овим активностима је учествовало 25 студената. Крајем фебруара 2022. године, одржана су предавања у оквиру Правне клинике за еколошко право на којима су представљени програми УНДП. Студенти су информисани и о програмима студентске праксе и приправничким позицијама на које се могу пријавити.

Мисија ОЕБС-а у Србији је, као наставак успешне сарадње на развоју

специјалистичких и мастер студија у области еколошког права, и ове године подржала рад Правне клинике за еколошко право, на чему се и овом приликом захваљујемо. Активности у другом семестру су планиране у оквиру активности Жан Моне Катедре за европско еколошко право.

Правну клинику за еколошко право у школској 2021/2022. год. похађа 60 студената.

Информације о активностима Правне клинике за еколошко право се могу пронаћи на <http://wp2008.ius.bg.ac.rs/klinika04/>.

1.7. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА СУЗБИЈАЊЕ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА

Правна клиника за сузбијање трговине људима покренута је 2011. године у оквиру Заједничког програма *UNHCR*, *UNODC* и *IOM* за борбу против трговине људима у Србији, под окриљем *UNGIFT* пројекта. Након окончања пројекта, Правни факултет је, у сарадњи са релевантним институцијама, а пре свега захваљујући подршци Националног координатора за сузбијање трговине људима, наставио са организовањем програма ове правне клинике. Клинику је успешно похађало 44 студената осме генерације. Настава на Клиници је почела у фебруару 2021. и трајала је до краја маја. Проф. др Бојана Чучковић одржала је предавање о документима Уједињених нација и Савета Европе о сузбијању трговине људима. Студенти су потом учествовали у радионици коју је организовао Црвени крст Србије, а која је подразумевала пројекцију филма Посматрачи и разговор о филму који су водиле едукаторке Црвеног крста. Треће предавање о процесу трговине људима одржао је професор Милан Жарковић, редовни професор Криминалистичко-полицијског универзитета. У наставку рада Клинике предавања су држали Митар Ђурашковић, национални координатор за сузбијање трговине људима (Одговор Републике Србије на трговину људима – стратешки и институционални оквир и сарадња у борби против трговине људима), асистенткиња Ивана Миљуш (кривично-правни и кривично-процесни аспекти трговине људима, Данијела Барјактаровић из Службе за координацију заштите жртава трговине људима (Национални механизам за упућивање жртава трговине људима и први контакт са жртвом и процена ризика), Ана Томашевић Петровић, Министарство унутрашњих послова, Управа криминалистичке полиције – СБПОК (Прикупљање доказа о случајевима трговине људима), *Лидија Прокопић*, *ИНТЕРПОЛ* и *Катарина Ковачевић*, *ЕВРОПОЛ* (Међународна полицијска сарадња у борби против трговине људима), Драган Често, заменик Јавног тужиоца, Тужилаштво за организовани криминал Републике Србије (Прикупљање доказа о случајевима трговине људима), Биљана Синановић, судија Врховног касационог суда (Положај жртве трговине људима у кривичном поступку) али и представници цивилног сектора – Марија Анђелковић из невладине организације АСТРА и Андријана Радоичић из

невладине организације Атина. Студенти су током али и након трајања Клинике присуствовали различитим обукама, семинарима и школама, попут вебинара „Нови одговори на трговину људима и насиље над женама и девојчицама у контексту глобалних миграција“ који је организовала НВО Атина. Студенти су на крају програма добили сертификат. Радом Правне клинике за сузбијање трговине људима координира проф. др Бојана Чучковић.

1.8. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА АЗИЛ И ИЗБЕГЛИЧКО ПРАВО

Од октобра до децембра 2021. године програм Правне клинике за азил и избегличко право пратило је 35 студената. Правну клинику за азил и избегличко право Правни факултет организује већ четрнаест година у сарадњи са Високим комесаријатом за избеглице Уједињених нација. Студенти су похађали радионице и интерактивна предавања из области азила и миграција која су се одржавала једном недељно у трајању од два школска часа. Поред проф. др Бојане Чучковић, координаторке Правне клинике за азил, наставу су држали експерти из *UNHCR*-а Љубимка Митровић и Јелена Милоњић, Катарина Злокас из Канцеларије за азил Републике Србије, Петар Анђић из Комесаријата за избеглице Републике Србије, Ана Антанасијевић и Урош Живковић из Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, адвокат Марко Штамбук из Београдског центра за људска права и Данило Ђурчић из невладине организације Иницијатива А11. Осим редовне наставе, за студенте су организоване додатне радионице и активности. Студенти су посетили Центар за азил у Крњачи. Због епидемиолошких мера, посета је организована у два термина – 17. и 24. октобра. Током посете, студенти су имали прилику да разговарају са Јеленом Шурлан, менаџерком Центра, али и представницима различитих организација које своје активности пружања подршке и заштите тражиоцима азила предузимају у Центру. У уторак 14. децембра 2021. године одржана је посебна радионица на којој су студенти имали прилику да разговарају са Франческом Бонели, шефицом *UNHCR*-а у Србији, али и са својим вршњацима, младим избеглицама и тражиоцима азила у Републици Србији. Студенти су током али и након трајања Клинике присуствовали различитим обукама, семинарима и школама, попут вебинара „Нови одговори на трговину људима и насиље над женама и девојчицама у контексту глобалних миграција“ који је организовала НВО Атина, Школе економских и социјалних права у организацији НВО Иницијатива А11 и Тренинга за правнике на тему антидискриминационог законодавства у организацији НВО Праксис. У јуну месецу одржана је свечаност на којој је обележено 15 година постојања Правне клинике за азил, 45 година присуства *UNHCR*-а у Србији и 70 година од закључења Конвенције УН о статусу избеглица. Догађају су присуствовали бројни гости из партнерских организација без чије дугогодишње подршке и помоћи не би било могуће организовати рад Правне клинике за азил, а студентима је најављен конкурс за

најбољи студентски есеј из области међународног избегличког права. Полазник Правне клинике за азил, студент Андреј Конфалонијери, узео је учешће на поменутом конкурс и освојио прву награду у категорији студената основних академских студија. Наградни темат је организован у сарадњи с канцеларијом *UNHCR*-а у Србији, а аутор награђеног рада је добио могућност да похађа онлајн курс о међународном избегличком праву при престижном Институту за међународно хуманитарно право у Санрему. Радом Правне клинике за азил и избегличко право координира проф. др Бојана Чучковић.

1.9. Е-ПРАВНА КЛИНИКА

еПравну клинику је похађало и успешно завршило 60 студената у зимском семестру 2021/2022 године.

еПравна клиника методолошки користи *online* комуникацију у свом раду, како је то и предвиђено силабусом еПравне клинике. До увођења епидемиолошких мера, поред *online* комуникације која се користила за индивидуалан рад са студентима на решавању конкретних правних проблема, одржавана су предавања у просторијама факултета. Након увођења обавезне примене епидемиолошких мера и организовања наставе у складу с њима, успешно је имплементиран концепт потпуно електронске правне клинике, односно класична предавања су уступила место *online* предавањима, док је цео курс, односно и тестирање и праћење напретка студената извршено путем специјализованог софтвера.

Током трајања еПравне клинике одржана су предавања о следећим темама:

- Студија случаја из области Права прекршаја, предавач: Весна Адамовић, судија Прекршајног апелационог суда у Београду;
- Студија случаја из области Породичног права, предавач: Маја Атанасковић, адвокат;
- Студија случаја из области Кривичног права, предавач: Предраг Миловановић, члан Државног већа тужилаца;
- Студија случаја – Процесно-правни аспекти, предавач: Владимир Врховшех, судија Вишег суда у Београду;
- Кривична пријава у правном систему Р. Србије, предавач: Никола Пантелић, заменик Јавног тужиоца;
- Поступање по кривичној пријави, предавач: Ђуринац Александар, тужилачки сарадник Трећег основног јавног тужилаштва у Београду;
- „Колеге Колегама“, предавање са циљем да студентима приближи професије, адвоката, тужилаца и судија и правника у органима управе, Дарко Дедовић, адвокат, Александар Ђуринац, тужилачи помоћник, Стефан Маројевић, царински инспектор.

У другом делу клинике, студенти су решавали тестове који су имали за циљ да дају одговоре на конкретне правне проблеме и правна питања. Тестови су конципирани тако да студенте наводе на размишљање и примену наученог, као и истраживање релевантних законских али и подзаконских аката, како би успешно сагледали конкретан правни проблем и применили одговарајућу правну норму.

Током трајања еПравне клинике са студентима су у својству ментора радили:

- Никола Пантелић, Треће основно јавно тужилаштво,
- Милош Веселиновић, Адвокатска канцеларија Учајев,
- Петар Учајев, Адвокатска канцеларија Учајев,
- Јелена Филиповић, адвокат

2. НОМОТЕХНИКА И ПИСАЊЕ ПРАВНИХ АКТА

Номотехника и писање правних аката је предмет-вештина на четвртој години студија Правног факултета. Предметом рукводи проф. Горан Дајовић, а административно-техничке послове обављају асистенткиње Бојана Тодоровић и Валерија Гроздић.

Због ванредних околности током 2021. године настава на предмету се изводила путем *moodle* платформе и њоме су у пролећном односно јесењем семестру биле обухваћене три радне групе студената (у просеку око 60 студената у свакој групи). Због поменутих околности у јесењем семестру није била формирана, иначе уобичајена, *стручна група* у којој учествује тридесет студената с просечном оценом изнад 9.00 и у којој наставу изводе угледни правници-практичари.

Студентима који су обухваћени наставом на радним групама верификује се да су положили испит уколико током семестра редовно раде задатке и положе завршни колоквијум. Студенти *који нису обухваћени* радом на радним групама, полажу писмени испит који се састоји из једног практичног задатка и једног теоријског питања а на основу литературе која је одобрена. Од школске 2018/19 то је монографија „Номотехника и правничко расуђивање“.

Од школске 2019/20. год. Настава из Номотехнике се изводи у два семестра: у првом семестру се изводи настава која носи назив „Писање правних аката **јавног права**“ а у другом „Писање правних аката **приватног права**“. У јесењем семестру студенти се обучавају писању појединачних аката из управног (првостепена и другостепена решења), кривичног (притвор, истрага, оптужница), радног (уговор о раду), уставног (уставна жалба), и међународног права људских права (представка ЕСЉП), а у пролећном, писању аката приватног права, односно тестаментна, решења о наслеђивању, аката у парничном поступку, аката из породичног права (брачни уговори и споразумни развод), уговора у привреди, ауторског уговора. Том променом се

проширио круг аката за чије писање се студенти, у зависности од својих афинитета, обучавају. То је проширило и круг млађих наставника и сарадника из одговарајућих области који учествују у настави.

Имајући у виду такав двосеместрални начин наставе, током 2021. године настава се одвијала и у пролећном и у јесењем семестру по поменутиим групама, а коначни резултати су такви да је више од 75 процената уписаних студената извршило своје обавезе током семестра и на тај начин стекло право да им се верификује да су положили вештину. Конкретно, настава се одвијала на следећи начин:

2.1. Пролећни семестар

Наставу изводе: проф. др Катарина Доловић-Бојић, доц. Бранка Бабовић, доц. Снежана Дабић, проф. Милош Станковић, асс Маша Мишковић, асс Новак Вујичић, асс Ивана Бараћ

Капацитет: три групе, око 60 студената у групи;

План рада - пролећни семестар 2021 год.

СЕДМИЦА	ДАТУМ	ПРЕДАВАЧ	ТЕМА
I седмица	22.02. - 28.02.	проф. др Горан Дајовић	Уводна објашњења
II седмица	01.03. - 07.03.	доц. др Милош Станковић	Оставинско решење
III седмица	08.03. - 14.03.	доц. др Милош Станковић	Тестамент
IV седмица	15.03. - 21.03.	сарадница Ивана Бараћ	Брачни уговор
V седмица	22.03. - 28.03.	сарадница Ивана Бараћ	Развод брака
VI седмица	29.03. - 04.04.	асс. Новак Вујичић	Ауторски уговор и уговор о лиценци
VII седмица	05.04. - 11.04.	асс. Маша Мишковић	Уговор о продаји
VIII седмица	12.04. - 18.04.	асс. Маша Мишковић	Меница
IX седмица	19.04. - 25.04.	доц. др Бранка Бабовић	Тужба
X седмица	26.04. - 02.05.	доц. др Катарина Доловић-Бојић	Одговор на тужбу
XI седмица	03.05. - 09.05.	доц. др Катарина Доловић-Бојић	Пресуда
XII седмица	10.05. - 16.05.	доц. др Бранка Бабовић	Жалба

XIII седмица	17.05 - 23.05.	Колоквијум
--------------	----------------	------------

2.2. Јесењи семестар

Наставу изводе: проф. Бранко Ракић, доц. др Иван Ђокић, доц. др Филип Бојић, асс. Бојана Тодоровић, асс Ђорђе Марковић, асс Ивана Миљуш, асс Ивана Радосављевић, асс. Алекса Илић, асс Марија Влајковић.

Капацитет: три групе, око 60 студената у групи

План рада - јесењи семестар 2021

	термин	наставник	тема
1	12.10.	проф. Горан Дајовић	уводне напомене
2	19.10.	доц. Филип Бојић	уговор о раду; решење о престанку радног односа
3	26.10.	доц. Иван Ђокић	оптужница у кривичном поступку; наредба о спровођењу истраге; решење о одређивању притвора
4	2.11.	сар. Ивана Миљуш	
5	9.11.	сар. Ивана Радосављевић	
6	16.11.	асс. Ђорђе Марковић Алекса Николић	уставна жалба
7	23.11.	асс. Ђорђе Марковић Алекса Николић	уставна жалба
8	30.11.	проф. Бранко Ракић асс Марија Влајковић	представка ЕСЉП (Стразбур)
9	7.12.	проф. Бранко Ракић асс Марија Влајковић	представка ЕСЉП (Стразбур)
10	14.12.	асс. Бојана Тодоровић	првостепено решење у управном поступку
11	21.12.	асс. Бојана Тодоровић	другостепено решење у

			управном поступку
12	Колоквијум за све студенте (решавање практичног задатка) –28.12. од 13.30 до 14.30 преко моодле платформе		

Студенти који су изабрали Номотехнику као вештину али се нису пријавили за наставу на радним групама, да би вештину положили, излазе на писмени испит из Номотехнике. Као и протеклих година, број студената који су приступили испиту, је у целини узев, отприлике двоструко мањи од броја студената који су вежбали и кроз вежбе положили вештину. Писмени испит одржава се у редовним испитним роковима и састоји се

1. од једног теоријског питања из монографије *Номотехника и правничко расуђивање*
2. задатка - решавања хипотетичког случаја (из области јавног или приватног права) и уобличавања тог решења у одређену врсту појединачног правног акта.

Коначно, нагласио бих да несметано одвијање наставних и других активности на вештини „Номотехника и писање правних аката“ у ванредним околностима које су нас пратиле током целе протекле године, не би било успешно, без труда и анагажмана свих наставника и сарадника који су учествовали у извођењу наставе, као ни без асистенткиња, Бојане Тодоровић и Валерије Гроздић, као драгоцених сарадница за административно-техничке послове.

3. ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

Предмет Правна информатика - вештина има за циљ да је да се студенти права упознају са могућностима примене информационе и комуникационе технологије у правној професији и стекну практично знање у проналажењу и коришћењу правних информација уз помоћ нових технологија, база података и претраживача, као и да се упознају са основним питањима е-управе, е-трговине, е-набавки, е-демократије. Током наставе из те вештине, студенти израђују анализу случаја која подразумева решавање постављеног хипотетичког проблема из области позитивног права коришћењем методологије правне информатике, коју усвајају на часовима наставе. У школској 2022/2022 год. је пријављено 119 студената. 12 часова Правне информатике - вештине, у оквиру којих се студенти обучавају за проналажење и разумевање примене праксе Европског суда за људска права и Суда правде ЕУ је у овој школској години обухваћено

програмом рада Жан Моне Катедре за европско еколошко право, у чијем извођењу учествује асистент Марија Влајковић.

4. СТУДИЈА СЛУЧАЈА И СИМУЛАЦИЈА СУЂЕЊА

Упркос неповољним епидемиолошким условима, током 2021. године у оквиру вештине Симулација суђења и студија случаја гости Правног факултета Универзитета у Београду (што уживо, што online) били су адвокати из водећих београдских канцеларија, судије као и други угледни правници.

Одржано је укупно 15 гостујућих предавања на различите теме, од тога како изгледа бавити се адвокатуром у међународном окружењу до анализе конкретних случајева са којима су се предавачи сретали у пракси.

После низа веома посећених предавања стручњака из праксе, студенти су имали прилику да присуствују симулацији суђења у извођењу колега са треће и четврте године основних студија, који су учествовали на такмичењу из области заштите од дискриминације, организовану од стране Повереника за заштиту равноправности Републике Србије. Последње недеље курса биле су резервисане за интензивне припреме студената за полагање испита из овог предмета који се састоји у симулацији суђења из унапред задатог случаја који је доступан на итнернет страници доц. др Милене Ђорђевић, предмет: Студије случаја и симулација суђења: <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/materijali/yormil/nastava.htm>. У периоду од 18-21. маја одржано је тако преко 60 симулација суђења у амф. VIII (судница), односно moot центру кроз које је прилику да се окушају у улози адвоката добило скоро 300 студената и на тај начин у предроку успешно положило испит из ове вештине.

Студенти су препознали потребу и важност организовања оваквог вида наставе, па је интересовање за предавања из вештине Симулација суђења и студија случаја било велико. О квалитету и значају наставе из ове вештине говоре и похвални студентски коментари у реализованим анкетама који у овом облику наставе, између осталог, говоре и следеће: "сјајни професори који су за нас у овом семестру припремили занимљиве теме и сјајне предаваче. На тим предавањима нисмо се само спремили за испите, већ смо можда открили и чиме бисмо могли да се бавимо убудуће."

Успешну организацију наставе из вештине Симулација суђења и студија случаја координирали су наставници задужени за њено извођење доц. др Милена Ђорђевић, проф. др Марко Јовановић и сарадници Стефан Јовановић и Катарина Прица.

5. ТЕХНИКЕ ТУМАЧЕЊА ПРАВА

Технике тумачења права је новоуведени предмет-вештина на четвртој години студија Правног факултета за коју је у другој години извођења наставе студенти показали повећано интересовање које је за очекивати да расте и у наредним годинама с обзиром на изузетно похвалне студентске коментаре. Предметом руководе проф. Миодраг Јовановић, проф. Горан Дајовић, проф. Бојан Спаић и доц. Милош Здравковић.

Настава је конципирана тако да се студенти на првим часовима упознају са основним концептима и концепцијама теорије правног тумачења. У наставку семестра се теоријски и практично обрађују средства правног тумачења – језичка, системска, историјска и циљна. Студенти се са средствима правног тумачења упознај посредством судских пресуда у којима су одговарајућа средства коришћена уз теоријско образложење, да би на наредном часу употребу одговарајућег средства правног тумачења вежбали с гостујућим предавачем из правне праксе.

Студентима се верификује да су положили испит уколико редовно раде задатке и положили завршни колоквијум. Студенти који нису редовно радили задатке и положили завршни колоквијум полажу писмени испит који се састоји из једног практичног задатка.

Наставу су изводили: проф. Миодраг Јовановић, проф. Горан Дајовић, проф. Бојан Спаић и доц. Милош Здравковић, а практичну наставу: судија др Александар Трешњев, адвокат Љубица Томић, судија др Миодраг Мајић и проф. Владимир Павић и доц. Милена Ђорђевић из угла арбитражних практичара.

6. УЧЕШЋЕ НА СТРУЧНИМ ТАКМИЧЕЊИМА, ДЕБАТНИМ ТУРНИРИМА И ТАКМИЧЕЊИМА ИЗ БЕСЕДНИШТВА

Студенти Правног факултета Универзитета у Београду већ годинама постижу изузетне успехе на националним, регионалним и међународним стручним такмичењима. Ни претходна година није изузетак у том погледу, упркос измењеним и значајно отежаним околностима под којима су се наши студенти такмичари спремали и узели учешће на стручним такмичењима.

Тако нас је крајем 2021. године обрадовао вишеструки успех наших студената на националном такмичењу "*ОСУДИ ДИСКРИМИНАЦИЈУ*" које је и ове године организовала канцеларија Повереника за заштиту равноправности уз подршку Фондације за отворено друштво. Наиме, наш Факултет је има два тима у полуфиналу

овог такмичења од којих је један освојио треће место, а други прво место. Поред тога, наш студент Василије Бошковић проглашен је и за најбољег говорника на такмичењу.

Тим који је освојио треће место чинили су студенти основних студија нашег факултета: Емилија Гајић, Василије Митровски и Невена Недељковић. Тим је припремала асистенткиња Валерија Дабетић.

Победнички тим су чинили студенти мастер студија нашег факултета: Василије Бошковић и Никола Ивковић, а за такмичење их је припремао сарадник у настави Стефан Јовановић.

Поред тога, наши студенти су у виртуелном формату учествовали на великом броју припрених турнира и финалном такмичењу *Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot* у периоду од фебруара до априла 2021. године, на којима су побрални бројне похвале за своју правну аргументацију и вештине усменог наступа.

Успеси наших студената на стручним такмичењима говоре о квалитету правних студија на нашем Факултету и служе на част свеукупној академској заједници у Србији.

Извештај Центра за правне вештине припремила је

доц. др Милена Ђорђевић, управница Центра